

ARATÓ ERZSI

TAVASZI REQUIEM

AZ ATHENAEUM REGÉNYPÁLYÁZATÁN
MEGDICSÉRT MUNKA

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1920

10237. — Budapest, az Athenaeum R. t. könyvnyomdája.

A szerelmes ember olyan, mint a gyufa: amint meglobban, elveszti a fejét.

Bathó Ilda bizony elvesztette a fejét, mikor beleszeretett Lacházy Pálba, mert az akkor már a másik Bathó-lánynak, Blankának volt a vőlegénye.

Gyerekkori bizalmas pajtásom volt Bathó Ildikó s ha levelet írtunk egymásnak, az biztosan e három betűvel végződött: s — h — b. Ez az „s. h. b.“ annyit jelentett, hogy „síríg hű barátinő“.

Akkor még mindketten nagyon fiatalok voltunk. Ilda az érettségire készült, én semmire se készültem. Tragédia-nagyiparos voltam, ötfelvonásos szomorú játékokat gyártottam, amelyekben — lényegében — semmi más szomorú nem volt, csak az, hogy megszülettek.

— Mi lesz ebből? E kilátástalan szerelemből? — tűnődtünk gyakran rajta, jólfűtött szobák meghitt sarkában télen, végtelenbevesző, vadgesztenyefasoros úton andalogva tavasszal. Ilyenkor Ilda hátravetette szép szöke fejét s dacosan — sokszor nevetve — mondta:

— Azért se fogok belehalni!

Ilda gyakran nevetett és nemcsak azért, hogy szép fehér fogait láttassa, hanem azért,

mert jókedvű volt és örült az életnek. Képtelen volt bármit is a komolyabb oldaláról felfogni: csupa derű volt, csupa boldog fiatalság.

— Azért se!

Ez az azért se kedvenc szólásmódja volt, mint szokott lenni a nagyon elkényeztetett gyerekeknek. Hát a meghalásról egyelőre szó sem volt, Ilda kitűnő egészségnek örvendett s mikor június érkezett, nagy és vigasztalan lelki bánata dacára jelesen tette le az érettségét.

Ezzel aztán körülbelül meg is szakadt a „síríg hü“ barátság. Ilda az egyetemre került, én pedig megundorodva a tragédiáimban elkövetett rengeteg vérengzéstől, merész fordulattal a lírai költeményekre tértem át.

Azután sok esztendő elmúlt...

Tavaly nyáron néhány hetet egy tátrai fürdőhelyen töltöttem, ott találkoztam újra Bathó Ildikóval.

Mind a ketten meg voltunk lepve:

—Hogy megöregedtél! — sajnálkozott az én szemem pillantása.

—Hogy megváltoztál! — csodálkozott az ő szeme pillantása.

—Úgy-e megvénültem? — kérdezte később mélabús mosollyal. — Látod: múlik az idő! Hány éve már annak, hogy utoljára diskuráltunk? Emlékszel erre? Hát arra?

És míg felelevenítettük közös emlékeinknek néhány kedves epizódját, alig leplezhető meghatottsággal néztem a szép doktorkisasszony hervadásnak induló bájos arcát, halántéka fölött immár őszülő, dús szőke

haját, az egész — elmúlóban levő — valamikor olyan varázsos ifjúságát...

—Mi lett veled, Ilda? A nagy regényeddel?

—Ha őszintén érdekel, szívesen elbeszéllem. Amint látod: „csak azért se“ haltam bele. Nem túl hosszú történet, de nem is nagyon rövid. Odakünn úgyis készül valami, úgy látom, zivatar lesz és a szepességi esőnél nem lesz unalmasabb az én elbeszélésem se.

Az ég csakhamar teljesen elborult, majd sűrű, nehéz cseppekben esni kezdett. Ilda megnézte az óráját:

—Félnyolc. Vacsoráig egy órát beszélgethetünk.

És beszélt. Elmondta az elmúlt esztendő elmúlt történetét, elfogulatlan nyugalmaival annak az immár lehiggadt embernek, aki olyan messzeségből nézi a távoli eseményeket, ahol a dolgok már elvesztik minden szubjektív jelentőségüket.

—A nyitány mindenesetre nagyon érdekes, — mondtam később, hogy a gong vacsorához szólított bennünket — remélem, holnap folytatni fogod. Látod, — szóltam aztán egy ötlettől megkapatva — érdemes volna regényben is megírni. Azt talán tudod, hogy a tragédiák után a lírai költeményekkel is szakítottam s a hóval takart hűvös Tátrában most egy finom és hangulatos regénytémát keresek.

Türelmetlenül sürgettem:

—Meggengeded, hogy megírjam?

—Illő titoktartás mellett: nagyon szívesen. Legalább nem engem ér a vád, hogy ősi

magyar szokás szerint, miután hat könyvet elolvastam, jogosítva érzem magam egy hetediket írni.

...Másnap Ilda folytatta elbeszélését. Azontúl minden este sokáig együtt voltunk, s míg elmondta az ő furcsa kis történetét, úgy tűnt fel nekem, mintha valami nagyon távoli, nagyon szép, halk hegedűszót hallanék és a vége — egy decrescendo futam...

HÉTFŐ ESTE.

Emlékszel Puskin Anyeginjében Tatjana gyönyörű levelére:

„Én irok önnek! — E lépéssel
Mondhatok-e még egyebet!“

A rajongó lány maga vallja meg a rideg és hideg férfinak, hogy szereti. Nagyon szép. Tatjana megtehetette. De vájjon megtette volna akkor is, ha nem romantikus orosz nemeskisasszonynak születik, hanem budapesti diáklánynak? — Nem valószínű.

Bizonyos, hogy én nem tudtam megtenni s ha találkoztam Lacházyval, époly közömbös voltam hozzá, mint akárki más. Sok túlzás van abban, ha közömbösségről beszélek: a mama el volt ragadtatva leendő vejétől, mindig ilyenről álmodozott, gazdag, előkelő, hírneves férjről Blanka számára. Blanka szép volt, kedves, szellemes, az udvarlók körülrajongták, de a mamának nem tetszett más, csak Lacházy. Képzeld: egy földbirtokos kérőt azért utasított el, mert a felmenő ágbeli rokonainál... némi szabálytalanságok voltak. A mama sokat tart erre. Sokszor és patetikusan hangsúlyozta, hogy az ő ereiben a Wartholz bárók vére kering, intimebb csa-

ládi beszélgetésekre füelve pedig még gyermekkoromban megtudtam, hogy a papával való házasságtól remélte „az ősi címer meg-aranyozását“. A papa viszont a vagyonához — amely épenséggel nem volt elegendő ahhoz, hogy a Wartholz-címeren azt a bizonyos aranyozási munkálatot elvégezhesse — rangot és összeköttetéseket keresett. No azt meg is kapta a velejáró költekezéssel együtt. Végeredményben tehát mind a ketten csalódtál?:, de most nem erről van szó, hanem Lacházyról, a költőről, szerkesztőről, drámaíróról, szerelmemről, — amit akarsz.

Ilyen sokoldalú ember volt az én leendő sógorom. Apa is nagyon szerette, mert azt remélte, hogy hozomány nélkül fogja elvenni Blankát. Lacházy tényleg sosem beszélt erről, apát pedig akkor már minden oldalról szorongatták a hitelezők. — A végét aztán tudod, úgy-e? — Szegény apa, ő nagyon jó volt és nagyon gyenge.

Mondhatom, az egész családban Blanka volt a legközömbösebb a vőlegénye iránt. Blanka asszony akart lenni, elegáns és ünnepest nagyvilági asszony, tehát eljegyezte magát Lacházy Pállal, aki a legelső kormánypárti lapnál dolgozott, gazdag és csinos ember volt s épen akkoriban történt, hogy a miniszterelnök felesége meghívta, olvasna fel egy estélyen néhány költeményét. Blanka minderre módfelett büszke volt, más érzelmei — úgy hiszem — nem voltak a vőlegényével szemben.

Lacházy azonban komolyan szerelmes volt Blankába, úgyszólván első látásra megszerette. Ő maga beszélte el, hogyan történt:

Húvös októbertvégi délután, felöltője gal-lérját magasra gyűrve, unottan ödöngött a lueskos utcán és egykedvű érdeklődéssel nézte a siető nőket.

— Csodálatos, — gondolta — mennyi rossz cipő van ezen a Pesten. Szégyenkezve bújnak el az első napsugárra, de szemérmetlenül megjelennek, mihelyt sáros az aszfalt.

Épen ekkor egy pár karcsú, kecses lakk-cipő haladt el előtte. Megfordult, utána-nézett. A cipő flnomívelésű harisnyákban folytatódott s ami még hozzátartozik: a prémgalléros angol kosztüm s széleskari-májú fehér kalap — mind kifogástalanok.

Csinos kis nő! Ki lehet?

Ám az apró, kecses lakkcipők már be is fordultak egy magánház kapuján, anélkül hogy tulajdonosuk csak egyszer is vissza-nézett volna.

Hiszen itt Tarnai tanárék laknak! — vil-lant rögtön az eszébe és felnézett az abla-kokra. — Mindenütt világosság: biztosan zsúr van, amelyre meghívták; a karcsúlábú lányt is.

És már ment is a lépcsőn fölfelé Lacházy Pál, — nem is ámította magát azzal, hogy azért látogatja meg Tarnaiékat, mert azok már régóta hívják.

A fehérkalapos, lakkcipős lány Blanka volt, Tarnainé barátnője. Lacházy is sokszor volt hivatalos a tanárné zsúrára, de nem szerette ezeket az embereket. Mint mondotta: a férj az éjét nappallá teszi, hogy eleget ke-ressen s az asszony az éjét nappallá teszi, hogy eleget élvezzen. Lacházynak némely dologban nagyon szigorú nézetei voltak.

De most nem ez a fontos, hanem az, hogy Lacházy meglátta Blankát, öt perc múlva megismerkedett vele Tarnainénál, újabb öt perc múlva beleszeretett s valamivel később, de legkésőbb egy negyedóra leforgása alatt ezt meg is mondta neki.

Blanka, aki néha elbájolóan élénk volt, a bemutatkozásnál félbeszakította:

— Azt hiszi, nem ismerem Lacházy Pált? \$ Az arcképei, melyeket minden nagyságban sokszorosítottak már az illusztrált folyóiratok, nem olyan rosszak, hogy első látásra fel ne lehessen róluk ismerni. Különben — ha mindent akar tudni — nem is most látom először, mert a „Tüzek“ premierjén is láttam mint szerzőt, az utcán meg akárhányszor ...

— Mint magánembert? — kérdezte Lacházy nevetve.

— Mint nőbarátot! Illő kultuszt űz a szebbik nem imádatából. Úgy-e? Mindig a legszebb hölgyek társaságában látni.

— Most is — udvarolt Lacházy.

— Ilyen elnéző?

— Sőt: őszinte! Ez az egyetlen tiszteletre méltó tulajdonságom.

— Nem merészség ez nővel szemben?

— Nem félek tőlük.

— Tényleg: a szerelmes férfi — merész férfi.

— Szerelmes? Én!

— Igen, igen, ön. Tagadása hiábavaló volna. írásbeli bizonyítékaim vannak. Tagadja a *Hét-ben* megjelent Mea-szonetteket? Feleljen!

—Kegyelem! — könyörgött tréfásan Lacházy.

—A város tele van vele, hogy ön félesztendő óta szerelmes. Igaz? Feleljen!

Lacházy meglepetve és kicsit elfogultan nézett Blanka sugárzó arcára. Csak most vette észre, hogy a lakkcipős lánynak finomvonalú, szellemes profilja és ragyogó fogsora van. „Milyen elragadóan szép!” — gondolta magában és utána hangosan ezt mondta:

— A kósza pletykában mindig van némi túlzás. Lehet, hogy szerelmes vagyok (itt közelebb hajolt Blankához és csöndesebben folytatta), de akkor is legfeljebb húsz-harminc perc óta vagyok szerelmes.

... Mondom, Lacházy maga beszélte el ennek az első vallomásnak a történetét, melyet hamarosan követett a második és tizedik. Feljárt hozzánk, — akkor történt, hogy én is megismertem — s hamarosan gyűrűket is hozott Blankának.

Akkoriban szerettem meg.

Tudod: tizenhét éves voltam, diákkisasszony, de inkább kisasszony, mint diák. A lelkem tele volt nagyratörő, merész álmokkal: azt hittem, enyém a világ. Tele voltam rajongással, lánggal, melegséggel, gazdagnak éreztem magam és szerettem volna kincseimet mind rászórni valakire, aki jön, lát, de nem győz, hanem legyőzetik.

Lehet, hogy ha akkor nem Lacházy jön az életembe, hanem akárki más, azért hevültem volna ugyanolyan érzelemmel s most boldog asszony volnék, hű feleség és szerető anya. Véletlenül múlik az életünk.

Minden nő másképen szeret. Bennem ak-

kor még semmi sem volt a nagy szenvedélyek emésztő, lázas lángjából, az én szerelmem nagyszerű alázatosság volt, oltáriszentség, melyet a legtisztább kéz érintése is profanizál. Nyugodtan tudtam arra gondolni, hogy más lesz a felesége, nem én, nem volt bennem érzéki vágyódás, mert még sohasem ért férfi csókja.

De egy napon minden megváltozott...

Nem különös, hogy mindig „egy nap“, végig az életen! Boldogságunk vagy boldogtalanságunk dől el, születünk, vagy temetnek bennünket „egy napon“.

Az is egy nap, egy egészen: közönséges, kicsit ködös novemberi nap volt, mikor Lacházy elhozta a gyűrűket Blankának. Én a kályha mellett „gyarapítottam tudományos ismereteimet“, Blanka és Pál a díványon ültek és halkán beszélgettek. Mintha most is magam előtt látnám ezt a képet. A lelkünkben valahol, nagyon mélyen és nagyon elrejtve, egy végtelenül objektív lencse van, amely híven megrögzíti néha a minden jelentőség nélkül való dolgokat is és — nem tapasztaltad még? — gondosan elraktározza emlékeink furesa és rendszertelen panoptikumába. Emlékszem egy kedves tanáromra, akiről ezer finom és szeretetreméltó pózt örökíthetett volna meg ez a titokzatos lencse, mégis... lyukas harisnyával él az emlékezetemben. Hetedikes voltam, a Váci-utcából jártam haza mindennap villamoson. Vártam-vártam, egyszerre csak — akármilyen hihetetlenül hangzik is — jött a villamos. Ép akkor ért a megállóhoz a tanár úr is. Persze udvariasan előre engedtem. De ő

szabadkozott: csak tessék, kisasszony, csak tessék, — de kérem, tanár úr, ön az idősebbvégre felszállt a tanár úr, félcipő volt rajta, minden lépésnél kicsúszott a lába, csupa lyuk volt a harisnyája, de nem azsúros, hanem lyukas, egészen közönséges, hétköznapi módon lyukas, és én a mai napig is így emlékszem szegényre...

...Miről is beszéltünk! Tudom már. Blanka és Pál a díványon ültek, ügvet sem vetettek rám, halkan beszélgettek. Félszemmel oda-odanéztem rájuk.

Egyszerre csak feláll Lacházy a a mellényzsebéből egy kis selyempapirosba burkolt csomagot vesz elő.

— Nézze csak, aranyos, mit hoztam magának!

Mindig aranyosnak hívta Blankát, akinek a haja csakugyan olyan volt, mint egy sápadtfényű aranykorona.

Blanka fúrge ujjakkal kibontotta a kis csomagot, amelyből csörömpölve hullott az asztalra két fényes karikagyűrű. Mindjárt fel is húzta az egyiket s ragyogó arccal szólt Lacházyhoz:

— Pali, ez igazán nagyon kedves, nagyon-nagyon kedves...

Lacházy boldog volt,

— Örül, aranyos?

Blanka szórakozottan felelt és egyre a gyűrűket nézte. Lacházy odahajolt hozzá és halkan kérdezte:

—Mire gondol most?

—Arra, hogy... nem gondolja, drágám, hogy ez a gyűrű kicsit széles?

Pál hangjában csalódottság érzett, mikor felelt:

—Kicsérélhetem, ha nem felel meg az ízlésének, aranyos, de mondja meg őszintén: más nem jutott eszébe a gyűrűnkéről?

—Mire gondol?

—Arra, — válaszolt Lacházy, magához vonva Blanka kezét — arra, hogy ez a karika nem a házasság kényszerű abroncsa lesz nálunk, hanem a boldogság kerítése. A boldogságé, amely most megfér egymásba simuló ujjaink közt, mert, úgy-e, szeret?

—Hogyne, — felelt Blanka kissé józanabban, mint ahogyan a helyzethez illett — hiszen maga nagyon szeretetreméltó fiú.

—Lacházy évődve kérdezte:

—Ha nem volnék az, nem szeretne?

—Nem — felelte Blanka kurtán és komolyan.

—Úgy érti ezt, — kérdezte Lacházy ingerülten — hogy ha nem volnék az ismert költő, a társaságbeli ember, az úgynevezett „szeretetreméltó“ fiú, akkor nem érezne irántam úgy, ahogyan most érez? Így érti ezt?

—Nem egészen, de viszont így sem jár messzire az igazságtól — és fejtegetni kezdte:

— Az a nézetem, hogy a különböző körből való emberek szerelme lehet igen érdekes és hálás regénytéma, sőt színpadon is jól hat, de nem mondaná meg, mi történik a harmadik felvonás után?

Lacházy türelmetlenül szakította félbe:

— Nem sok érzés szorult magába, aranyos. Hát azt hiszi, hogy ha két ember „feltételekkel“ szereti egymást, olyan feltételekkel,

amilyenekről maga beszélt, — azt hiszi, aranyos, hogy ez az érzés elég egy egész életre? Egész belepirult, ahogy lendületesen magyarázta:

— Elgondolta már, hogy néhány hét múlva a feleségem lesz s ez azt jelenti, hogy közös lesz életünk minden fordulatja? A világon nem lesz rajtam kívül férfi, tömérdek dolgot, ezernyi apró semmiséget velem együtt kell csinálnia, éreznie. Nem szabad másra vágyódnia, csak rám, nem szabad máshoz simulnia, csak hozzám s ha megtelik a szívünk szerelmes érzésekkel, mi csak egymásnál lehetünk gyönyört. Lehet egy ilyen csodálatos, óriási közösségnek hiúság a forrása?

Blanka elgondolkozott, lassan lehúzta ujjáról a gyűrűt és csendesen letette az asztalra, de a szemében sok melegség volt amint ránézett Lacházyra és puha, macskaszerű mozdulattal simult hozzá.

— Maga kicsit romantikus, Pál, de kedves így és szeretem magát.

Úgy látszik, megfeledeztek arról, hogy én is a szobában vagyok, mert — amit előttem sohasem szokott tenni — Lacházy átölelte Blankát és tüzesre gyúlt szemekkel karolta magához.

Örültem, mikor a szobalány beszólt, hogy elhozták Blanka ruháját, mert erre mindketten eltávoztak. Blanka menyasszonysága alatt tömérdek új toalettet kapott, különben is nagyon elegánsan járt, a legjobb szabónál dolgoztatott. Szerette a pompát, a drága és finom dolgokat, kitűnő ízlése volt s anyánk-

nak, aki bálványozta őt, sok öröme telt benne.

Hogy egyedül maradtam keserves hangulatomban, kíváncsian forgattam ide-oda az asztalon felejtett gyűrűket s közben azon gondolkodtam, vájjon mért hazudtak az írók — Ibsentől lefelé — olyan sokat összevissza a meg nem értett asszonyokról és mért nincs szó sehol a regényekben a meg nem értett férfiakról? Nincsen ugyanannyi tragikum abban, ha a nő nem képes követni a férfi lelkének szárnyalását?

— Badarság! — intettem le keserű gúnynyal magamat, mert eszembe jutott Lacházy kigyulladt tekintete, amikor Blankát megölelte. — Badarság! A férfiaknak nem megértés kell, hanem ölelés és a többi, ami velejár.

De még végig sem gondolhattam ezt a magam megnyugtatóására kitalált pesszimista elméletet, már jött Lacházy. Mosolyogva állt meg az ajtóban. Én igyekeztem elfogulatlan lenni és a gyűrűkre mutatva kérdeztem:

—Mi ez, Pál? Mondd, mi ez?

—Gyűrűk, kicsikém, — felelte azon a nyájas, de kicsit leereszkedő hangon, amelyen velem beszélni szokott. — Gyűrűk bizony, még pedig jegygyűrűk. Tudod mi az?

—Hogyne, — feleltem élénken, — az a kedves aranykarika, amely becézve fonja körül a mátkapár ujját és később annyira szorítja a jószágban és kényelemben lassankint elhízott férj- és feleség-ujjakat... Majdnem annyira, mint maga a házasság.

—A házasság szorít? Hogy érted ezt?

— Nos: a házasság valóságos Paradicsomkert, — gúnyolódtam — melynek a karikagyűrű a kerítése. A boldogság persze egyre nő, a kerítés egyre szűkebb lesz. Végül — szorít!

Lacházy nevetett:

— Szóval nincs túlságosan jó véleményed a házasság ősrégi, nemes intézményéről!

— Nna!

— Talán bizony nem is fogsz soha férjhez menni, kicsikém — kérdezte évvődve.

— Gondolja, — néztem rá hirtelen elkomolyodva — gondolja, hogy én annyira megtetszenék valakinek?

— Hogyne. Sőt. Te nagyon bájos, kedves teremtés vagy és mindenki szeret téged.

— Igazán?

— Természetesen. Apa, anya, Blanka, én...

— Maga is? — kérdeztem kipirult arccal.

— Hogyne szeretnék, kicsikém. Szavamra mondom, hogy ha férjhez mégy, te leszel majd a legédesebb gyerekasszony a világon.

Forgattam a gyűrűt s elolvastam benne a neveket Az egyikbe az volt vésve: Blanka, a másikba: Pál.

— Akkor nekem is ilyen gyűrűm lesz, úgy-e?

— Azt nem lehet tudni. Nem bizonyos, hogy szerencsés és irigylésreméltó választot-tadat szintén Pálnak fogják hívni.

Az én szememet elfutotta a köny és a hangom remegett:

— Igaza van, azt nem lehet... nem lehet tudni...

Lacházy meglepetve nézett rám és gyöngéden megfogta a kezemet.

—Mi lelt téged, kicsikém? Hát nem örülsz a mi boldogságunknak?

—De igen, örülök... olyan boldog vagyok — dadogtam elpityeredve.

(Akkoriban még egy fiókban állott nálam a sírás a nevetéssel, és most történt először, hogy a hányaveti végszóról is megfeledeztem: „Csak azért se fogok belehalni!“)

Lacházy magához vont és a hajamat simogatva biztatott:

—Ejnye, kislány, mi bánt? No mondd el szépen nekem!

Dehogyan tudtam beszélni! Ahogy magához vont, a karjába bújtam és az ő frissen vasalt fekete szalónkabátján sirtam ki magamat. Becéző, cirógató kézzel egyre simogatta a hajamat és csöndesen, kedvesen, de sok csodálkozással a hangjában egyre mondogatta:

—Kedves kicsikém! Kedves, bolond kislány!

Felemelte a fejemet és meglepetve nézett könyves, égő szemembe. Ki tudja; mit gondolt végig egy pillanat alatt? — Az ő arcára is kusza vonalakat rajzolt a belső indulat. Lehajolt hozzám és ügyetlenül, bátortalanul, de végtelen melegséggel, hosszan megcsókolt.

Valami mélységesen tragikus és kétségbeejtő véletlent látok most már ebben az első csókban, de akkor soha nem ismert érzések és gondolatok rohantak meg. Annyi bizonyos, hogy soha többé nem aposztrofáltam gúnyosan „az ölelést s a többit, ami velejár“, mert megértettem, hogy ez az a szere-

lem, amely egyformán szítja érzéseinket és érzékeinket, ez hajtja, ez űzi egymáshoz az embereket s ez alól a legjózanabb diákkisasszony sem kivétel.

... Mondom: ezen a napon minden megváltozott, de szerettem Blankát, őszintén kívántam a boldogságát s elhatároztam, hogy kerülni fogom Lacházyt, hiszen közöttünk most már egy egész világ van.

„Kedves kicsikém! Kedves, bolond kislány!”

... Évek múltak el azóta, napok jöttek, napok mentek s mindennap annyi esemény! Évek múltak el azóta s mégis, még ma is gyakran hallom ezt az édes, meleg hangot, amint magányos éjszakák mélyén, vagy nappal is, ha egyedül vagyok, egyszerre csak rákezd valahol nagyon mélyen és nagyon csöndesen zengeni és zokogni a szívemben ...

No de most már aludni is mehetnénk.

KEDD ESTE.

Igaz az a megállapítás, hogy „emlékezni annyit jelent, mint a dolgokat még intenzívebben átélni!” — Lehet: ez az oka, hogy tegnap kicsit szentimentális hangulatban váltunk el. Ma este reálisabb leszek, pénzügyekről fogok neked beszélni, utóvégre az emberek nemcsak szerelmeskedni szoktak, hanem dolgozni, — oh, sokszor robotolni — enni, inni, sőt néha fizetni is. Ez az: fizetni!

Édesapámnak sokféle kellett fizetni a

Blanka menyasszonysága alatt, hiszen minden rengeteg pénzbe került, nem is szólva a régi terhekről, amelyeket szintén sürgősen rendezni kellett volna, mert azt az összeget, melyet apa eddig törlesztett, megették a kamatok.

Hihetetlenül hangzik és mégis úgy volt, hogy ezekről a nyomasztó gondokról senki sem tudott a házban. Anya a legdrágább holmikát vásárolta Blanka kelengyéjébe, a nővérem azon gondolkozott, hogy a menyegzői ebédre milyen színre tapétázzák a falakat, mert a régi már nem divatos... Én magam soha nem foglalkoztam komolyabb dolgokkal, az egyetemet sem tekintetem életcélnak, dehogy gondoltam volna, hogy valaha még az adja a kenyeremet. Tanultam, mert valamivel csak el kell az időt tölteni, de a holnapon — bizony sohasem gondolkoztam.

Most azonban sok minden világosan áll előttem, ami ezelőtt fel se tűnt, s jól emlékszem arra a jelenetre, mikor egy délután, az egyetemről jövet, egy kellemetlen hangú, szakállas férfit láttam az úriszobában, akit a papa Zvopacsek úrnak szólított. Nevetnem kellett ezen la furcsa néven. Valami cseh ember lehet, — gondoltam — még sohasem járt nálunk s egyszerre, minden különösebb ok nélkül kíváncsi lettem, vájjon mit akar ez a nyelvetficamító nevű gentleman.

Legnagyobb meglepetésemre, Zvopacsek úr csehes beszédéből azt vettem ki, hogy valami pénzkölcsönről van szó, amit ő nem akar folyósítani. A papa tiszta, német kijelentését azonban jól megértettem s elképedtem rajta, hogy ezt mondta:

— Higyje el, ha nem volnék olyan nagyon megszorulva, nem fordulnék ismét önhöz.

„Ismét“ — gondoltam bámulva, szóval nem ez az első eset.

Zvopacsek úr vállat vont:

— Sajnálom, tanácsos úr! — és valami olyasfélét mondott, hogy míg a régi kölcsönök fedezve nincsenek, nem adhat újat.

—De kérem, hiszen olyan csekély összegről van szó — esdekelt a papa — és épen most oly végtelenül fontos. Talán hallotta már, hogy a nagyobbik lányom férjhez megy?

—Ki veszi el?

—Lacházy Pál.

—Az író *I*

—Az.

—Jónevű ember.

—Nagy jövője van.

—Nná! — vonogatta a vállát Zvopacsek úr. — Divatos!

—Sokat keres.

—Sokat költ.

—A családja vagyonos.

—Ahá! — kiáltott fel hirtelen Zvopacsek úr, mintha épen most jutott volna valami az eszébe, aztán — amennyire megértettem — azt kezdte magyarázni, hogy a váltót előnyös feltételek mellett tudná elhelyezni, ha azt Lacházy is aláírja.

Zavaros gondolatokkal távoztam a szobából. Egész nap a hallottakon: töprengtem: pénzkölcsön... váltó... kezesség... De minek mindez, hiszen mi gazdagok vagyunk!

Este a vacsoránál azt kérdezte a mama:

— Ki volt az a szakállas úr, akivel délben oly élénken vitakoztál?

A papa egy futó pillantást vetett rám, majd elfogulatlanul felelt:

— Egy magánzó, aki mellékesen kölcsönügyletekkel foglalkozik. Egy ismerősöm megkért, beszéljek vele az érdekében. Váltót szeretne elhelyezni nála.

Azután másra fordult a szó, csak én gondoltam egyre arra, hogy jön mindehhez Lacházy kezessége és mi összefüggésben van a papa ismerősének váltója Blanka házasságával. De másnapra megvizsgáltódtam, hogy biztosan nem jól értettem az egész diskurzust: a papa nem hazudik és a látszat sem, hiszen mi gazdagok vagyunk... Harmadnapra pedig már nem is foglalkoztam az egész dologgal.

Szorgalmasan jártam az egyetemre s ez — mint minden ifjú gólyát — engem is ropant kényessé tett. A nyakamat, amit pedig a jóisten úgyis elég hosszúúra teremtett, még jobban kihúztam, abban a büszke tudatban, hogy íme én egy „érett“, sőt „jelesen érett“ nő vagyok és „a királyi magyar tudomány-, egyetem orvostani fakultásának hallgatója“. Elég hangzatos cím. Nem mondhatnám, hogy otthon el voltaic tőle ragadtatva. A mama véleménye az volt, hogy az orvosi pálya nem nőies foglalkozás, hiába magyarázta neki Éber Ernő, hogy ez nem is *foglalkozás*, hanem *hivatás*.

Ez az Éber Ernő egy harmadéves medikus volt, régi ismerősünk. A nővére Tarnai egyetemi tanárhoz ment feleségül, — elmondtam, hogy Blanka náluk ismerkedett meg Lacházyval? — Tarnainé elragadóan elegáns asszony volt, abból a fajtából, akiről

a barátnői így beszélnek: „Szép, de ostoba!“ — de akire a férfiak azt mondják: „Ostoba, de szép!“ Mellékesen — bár a siker legkisebb reménye nélkül — az irodalommal is próbálkozott, talán csak azért, mert véleménye szerint az emberek vagy írnak, vagy olvasnak, s manapság, mikor olvasni minden szakácsnő tud, a *comme il faut* úriasszonynak okvetlenül írni kell. Ernő nézete viszont az volt, hogy a magyar nemesség feltétlenül kiváltságos helyzetet élvez, hiszen (Petőfi Sándor szavahihető állítása szerint) se nem ír, se nem olvas.

Ernő sokban ellentéte volt nénjének: sovány, hirtelenszőke és pápaszemes, de nagyon okos, kedves fiú volt az én barátom, mindig víg, mindig kedélyes, egy-egy jó tréfára bármikor kapható. Szerettem őt nagyon, mert — velem együtt — ő is örült az életnek és megtanított rá, hogyan kell távortartani magunktól az apró veszedelmeket: a rossz és sötét gondolatokat, ő sohasem unatkozott, sohasem panaszkodott és ifjú Wertherek módjára sosem szidta az életet. Kedvelte a finom és derűs regényeket, de rá nem lehetett volna venni, hogy egy Ibsen-drámát megnézzon.

— Az lehangol, elszomorít — mondotta — és sivár vigasztalanságával kiábrándít az életemből, amely gonddal, bajjal, sőt betegséggel is — még mindig jobb, mint a halál.

... Az első egyetemi esztendő hamar eltelt, fontosabb esemény közben csak az történt, hogy édesapám betegeskedni kezdett, vesebaj támadta meg és gyakran ágyinak is esett. Nem tűnt fel senkinek, hogy éppen az idő-

ben Zvopacsek úr sokat járt nálunk, készültek Blanka esküvőjére s úgy volt, hogy ha a fiatal pár elutazik, apa is elmegy valamilyen gyógyfürdőre.

Június végére volt kitűzve Blanka menyegzője, a meghívókat szétküldték, Lacházy minden szabad idejét nálunk töltötte, de sosem találkoztunk egymással négy szemközt. Ez jó volt arra, hogy feltűnés nélkül kerülhessük egymást s bár ilyenkor is — titokban — állandóan őt néztem, látszólag nyugodt tudtam maradni.

Pedig sokat szenvedtem.

Egyre jobban közeledett az esküvő napja és azokra az érzésekre, amelyeket egy reális, nyugodt szerelem soha nem ismertetett volna meg velem, most megtanított a Féltés.

A régi regényírók, akik szerették a fantasztikus hasonlatokat, azt mondanák, hogy mint mikor a szelíden hullámzó tenger egyszerre felmorajlik, ha csendes habjain szeges szíjával végigszánt a vihar, úgy öntötte el nyugodt lelkemet a Féltés vad és kínzó fájdalma.

A kétségbeesés, mint valami jégeső, úgy verdeste a lelkemet: egyszerre tudatára ébredtem mindennek. Hidd el nekem: szégyeltem és pirultam miatta, még sem tudtam elúzni magamtól az egyre brutálisabb színekkel festett képeket, melyeket a szerelemféltés ördöge rajzolt elém.

Hazudott, gyalázatosan hazudott a lány-szobám fehér ágya: bíborpiros sóhajok szálltak onnan s a szívemet egy eddig ismeretlen vad indulat marcangolta. Az éjszaka csendjében képzelt csókok csattanását hallottam,

a fehér lámpaernyő megindult és fehér asszony lett belőle, a fekete bronzszobor felvette Lacházy alakját, szeme a fehér asszony tekintetébe mélyedt, feje annak kemény keblére bágyadt... dédelgető keze karcsú asszonyi kézbe kapcsolódott a végtelen ölelés mámoros extázisában...

...Hazudott a fehér szoba patyolat-párnája: lázasan feküdtem és sírva keltem.

Hol voltak azok a naiv idők, mikor még lelki megértésről ábrándoztam és gúnyosan lemosolyogtam az ölelést s a *többit*, ami velejár?...

Harmincadikára volt kitézve Blanka esküvője, ám pár nappal előbb édesapánk megint ágyba került, nem is lett jobban s a menyegzőt a legnagyobb csendben tartottuk meg.

Az események aztán drámai gyorsasággal követték egymást.

A fiatal pár Svájcba utazott, másnap apa állapota még súlyosabbra fordult, anyám és én el nem mozdultunk betegágya mellől, orvos orvost ért házuknál... Mindhiába. Segíteni nem lehetett. Sürgönyöztünk Blankaért, de mielőtt megérkezhetett volna, egy fülledt, meleg júliusi estén a mi napunk is leáldozott — örökre!

...A temetés után hetekig éltem teljes letargiában. Nem vonzott semmi. Minek? — gondoltam — hiszen úgymint meghalok! Először láttam közvetlen közléről a rettenetes kaszást, először történt, hogy a holttest nem anatómiai tanulmányt jelentett a számomra, hanem gyászt, kétségbeesést és vigasztalan

szomorúságot: amikor apámat temették. Az életnek semmi célja, semmi értelme nem volt előttem. Apa meghalt, Lacházy boldog férj (csakúgy ragyog mindig az arca). Az, hogy magamnak és magamért is élhetnék, sőt kell élnem, — eszembe se jutott. Belefásultam egy végeláthatatlan, sivár szürkeségbe s ez már a világ végéig így lett volna, ha nem következik be a nagy összeomlás, amely engem is felrázott gondolattalan letargiámból.

Teljesen tönkrementünk.

A hitelezők egymás kezébe adták a kilincset, — majd feltűnt a láthatáron Zvopacsek úr is, lejárt, prolongált, nagy összegekről szóló váltókkal, amelyeken Lacházy vállalta a készfizetői kezességet.

Édesanyánk tanácstalanul állt a meglepésszerűen jött és gyökerestül megváltozott viszonyok közepette. Folyton sírt és egyre csak a koldusbotot emlegette. Blanka — dicséretére legyen mondva — azonnal felajánlotta, hogy adjunk el mindent, illetve engedjük át ingóságainkat a hitelezőknek és költözzünk hozzájuk, ez azonban kivihetetlen eszme volt, nemcsak azért, mert egyikünknek sem ízlett volna egy akármilyen szép névre elkeresztelt kegyelemkenyér, hanem azért is, mert még ha eladtuk volna legszükségesebb dolgainkat is, akkor se tudtunk volna mindent kifizetni. Halasztást kellett kérnünk és — lehetőleg — egyezkednünk.

Ezekben a napokban felkeresett Éber Ernő és szokatlan komolyságáról rögtön láttam, hogy valami különösebb mondanivalója van.

— Megengedi, Ilda, — így kezdte — hogy

a régi barátság jogán őszintén beszéljek magával?

—Hogyne! — válaszoltam egykedvű nyugalommal, semmi érdeklődést nem mutatva.

—Mondja, Ilda, alszik maga?

—Én? — kérdeztem. — Hogy gondol ilyet?

—Úgy látom, alszik! Nem mondaná meg különben, hogy mit szándékozik ezentúl tenni.

—Semmit — feleltem unottan vállalt vonva.

—Arra számít, hogy ősszel megint az egyetemre megy?

—Mindegy! Lehet, hogy nem fogok tovább tanulni.

—Miből fog megélni?

—Nem tudom.

—Úgy? És ha a jövőre gondol, milyen eshetőségeket lát maga előtt? Mire számít? Mire vár?

—Semmire. Valahogy csak lesz. És ha sehogy se lesz, akkor...

—Akkor?

—Akkor meghalok! — feleltem egyszerűen.

—Hahaha... — nevetett Éber Ernő, aki egy negyedórán túl a legsúlyosabb esetben sem tudott komoly maradni. — Ez aztán kitűnő megoldás, kedvesem!

—Ne élcelődjék, — mormoltam bosszúsan — nem vagyok a kedvese!

—Sajnos! — sóhajtott tréfásan Ernő — elég baj az nekem. De ami a jövőre vonatkozó szándékait illeti, mondhatom, hogy okosabbat is tudnék kitalálni.

—Ne fárassza magát! — intettem le epésen.

—A fáradtság már megtörtént, mert a jó tanácsokat ímhol magammal is hoztam. Legyen szíves kivételesen gondolkozni egy kicsit és — főleg — végighallgatni.

—Ez már nehezebb lesz — biztattam.

—Nézze, Ilda, — szólt Ernő hirtelen elkomolyodva — maga nagyon jól tudja, hogy jelenleg a legrosszabb anyagi helyzetben vannak. Ne kutassuk most, hogy ki és mi volt ennek az oka, boldogult édesapja bizonyára legkevésbé, ő igazán alig költött. Jó Ég, milyen igénytelen volt, de ha a családjáról volt szó, feleségről, gyerekekről...

—Ne beszéljünk róla! — kérleltem könnyezve.

—Igaza van. Erről nem kell beszélni. Ne gondolkozzunk rajta, mért van így. Így van. De most sürgősen segíteni kell. Mi az édesmamája véleménye?

—A mama azt tartja, hogy eleget szipolyozták a rokonok drága jó apánkat, most itt az ideje, hogy ők álljanak elő. Megkérte Lacházyt, állítsa össze az összes számlák és váltók jegyzékét s azt hiszem, Pál hamarosan intézkedni is fog.

Ernő izgatottan pattant fel:

—Ezt ne engedje, Ilda, nagyon kérem, ne engedje!

—Miért ne?

—Ne kérdezze! Fontos okaim vannak rá. Tegye meg, — az én kedvemért tegye meg — vegye kezébe maga ezeknek a dolgoknak a rendezését.

Nyugalmat erőltetett magára és újra leült,

de szokatlanul hevesen és élénk gesztusokkal beszélt tovább.

—Hallgasson rám. Maga: egy erős, egészséges, fiatal lány, nem tespedhet el ilyen akaratnélküli szenvedésbe. Nem az elmúlt dolgokon kell tétlenül spekulálni, hanem tenni kell, tenni, gyorsan és erélyesen cselekedni. Adja el jó áron a sok felesleges holmit, amelyek nélkül egész jól ellehet, mondja fel a nagy lakást, rendezkedjen be szerény polgári keretek között, járjon fel szorgalmasan az egyetemre. Szerzek magának annyi leckeórát, hogy megkeresse, amibe kerül. Pár esztendő múlva bejut akár itthon, akár külföldön egy jó kórházba vagy szanatóriumba, s tisztességes munkával szép pozíciót teremt magának. Mindenki csak tisztelni fogja érte. Az édesapja hitelezőivel szépen kiegyezünk. Most egy nagyobb összeget ad nekik, amennyit csak elő tud teremteni, — később részleteket fizet, pontosan. A váltókat azonnal rendezni kell. Adjon el minden nélkülözhetőt, hogy ezeket kifizesse. Nem tűr halasztást.

—De kedves barátom, — vettem ellene félénken — én úgy tudom, ha nem tévedek, hisz oly keveset értek mindezekhez, — úgy tudom, hogy a váltókon Lacházy kezességét vállalt s törvény szerint most ő köteles fizetni. A váltót neki fogják bemutatni.

—Ezt meg kell akadályoznia, Ilda, még pedig sürgősen. Inkább ma, mint holnap.

—De miért, hiszen mi Lacházyval is meg egyezhetünk?

—Ne akadákoskodjon. Hallgasson rám. Kérje csak el Zvopacsek úrtól ezeket a vál-

tókat s meg fogja látni, hogy volt okom ezt kívánni magától. Különben, — tette hozzá búcsúzóul — gondolkozzon azon, amit mondtam, beszéljen a mamájával s én holnap eljövök a válaszáért.

El is jött másnap s én megriadva, szépegve, tágranyitott szemekkel fogadtam.

— Drága Ernő, itt valami borzasztó tévedés történt. Láttam azokat a váltókat, de a Lacházy név rajta nem a sógorom aláírása.

Ernő némán bólintott:

—Tudom.

—Honnan tudja?

—Lacházytól. Nemrég egyszer beszélgettünk erről-arról, mindenféléről, csak úgy általánosságban. Akkor mondta azt is, hogy ilyen hosszúkás blankettákra ő sosem adna autogrammot. Rögtön gondoltam, hogy akkor ezek a váltók — — —nem valódiak.

—Hát maga már előbb is tudott erről a szerencsétlen dologról?

—Tudtam. Ne haragudjon, hogy nem szóltam magának. Azt gondoltam, még minden rendbejön. Mindjárt rosszat sejtettem, mikor Zvopacseket egyszer itt láttam maguknál. Ez egy veszedelmes ember. Ismerem. Volt nekem egy kedves barátom, derék jó fiú volt, csak egy kicsit sűrűvérű: szeretett mulatni. Pénze azonban csak elvétve volt. Kölcsönt vett fel, váltóra, ettől a Zvopacsektől. Rettenetes uzsorára adott neki pénzt. Az adósság persze egyre nőtt. A fiú megszédült, hamisított. Ez a gaz cselák vette rá s aztán a halálba üldözte. Agyonlőtte magát... Elmondtam a történetét Bathó bácsinak is aznap, mikor Zvopacsek itt vizitelt nála. Ő zavartan

nézett rám s miközben elfogulatlanságot tetetve cigarettával kínált meg, csak úgy odavetőleg kérdezte:

— Miért mondd nekem mindezt, fiam?

Nyugodtan a szemébe néztem, de ő hirtelen elkapta rólam a tekintetét s úgy tett, mint akit e percben csak a szivarja érdekel. Megszippantotta, leverte róla a hamut, letette, majd meg újra felvette. Ebben a pillanatban nagyon megsajnáltam s nem tudtam neki megmondani, hogy amint a szobába benyitottam, rögtön megláttam Zvopacsek kezében a blankettákat, s rajta az ő és Lacházy aláírását. Nagyon megsajnáltam és nyomatékos hangsúllyal, de mosolyogva csak ennyit mondtam:

— Azt hittem, Zvopacsek valami protekciót kért. Bathó bácsinak oly messzeágazó összeköttetései vannak. Csak figyelmeztetni akartam, hogy megbízhatatlan emberrel van dolga. Ne ajánlja őt

— Ilyesmiről szó sincs, — felelte ő olyan megkönnyebbüléssel, amely gyanúmat még jobban megerősítette — mindenestre nagyon köszönöm, hogy figyelmeztettél.

— Így volt ez, Ilda!

Kétségbeesve tépelődtem: mit tegyek? Mit kell tennem, hogy végét vessek ennek az elviselhetetlen állapotnak?

Barátom, ha szomorúnak látott, mindjárt kész volt a humorral:

— Ha rövid a kardod, toldd meg egy bal-lépéssel: dolgozni fog!

Így is történt

Vége lett a gondtalan, játékos, szép napoknak és jött az a sivár és kegyetlen valami,

amit az ifjúsági iratok az élet iskolájának neveznek. Sok mindenről le kellett mondanom s eleinte — neked megvallom! — nagyon nehezemre esett, de később, mikor a helyzetet megszoktam s önmagammal is kibékültem, még örömöm is telt a munkás és hasznos életben. Sorsom ellen sosem panaszkodtam, környezetemet sosem keserítettem kelletlen képekkel, bárha szürke és konok egyhangúságban öröltem le fiatal életemből három keserves esztendőt.

De ez nem érdekes. Nem untatlak vele. Látom, álmos vagy. Jóéjszakát.

SZERDA ESTE.

Mindennap csüggedten ébredni, minden nap letörve feküdni: sokáig ebből állt az életünk. A kietlenségnek micsoda komor szimfóniáját komponálhatnám meg, ha muzsikus volnék, az emlékeim tompán felbúgó hangjaiból. De elbeszélni mindezt! — Nem érdemes. Az akkori életemet végigélni még lehetett, de végiggondolni nem.

Anyám még nehezebben törődött bele a helyzetbe. Édesapánk halála és anyagi katasztrófánk óta állandóan nyomott hangulatban járt-kelt s már komolyan aggódtunk egészségéért. Tarnai tanár állandó környezetváltozást ajánlott és sikerült is anyát rávennünk, hogy látogassa meg gyakran a vidéki rokonokat. Egy-egy ilyen út után hetekig derűsebb volt a kedélye és kevesebbet gyötörte magát az elmúlt dolgok emlegetésével.

Ilyenkor, mikor a mama távol volt, Blankaéknál étkeztem. Többnyire későbben ebédtem mint ők, s csak este kerültem össze a sógorommal. Lacházy asztalbontás után többnyire elment, de néha mégis megtörtént, hogy egy-egy órát még otthonmaradt az én tiszteletemre. Ha társaságban voltunk, alig szóltunk egymáshoz, de ha véletlenül egyedül maradtunk, azonnal élénken beszélgetni kezdtünk, akármiről, a legközelebb eső banalitásokról, közhelyeket mondtunk egymásnak, de beszélni, beszélni, — mintha féltünk volna a csendtől, amely esetleg beállhat. Titokzatos sejtelemmel mind a ketten megéreztek, hogy beállhat egyszer egy ilyen csend és az a csend nagyon sokat fog mondani.

Esténkint, ha már későre járt, Lacházy hazakísért. Az úton hevesen vitatkoztunk egy új regényről, aktuális kérdésekről, okos és oktalan dolgokról, csak magunkról nem beszéltünk soha.

Sok idő elmúlt...

Lacházy, mint a legtöbb magyar publicista, sokat foglalkozott a szépirodalommal is. Verseket írt, most pedig egy drámát fejezett be. A darabot elfogadták és rövidesen műsorra is tűzték. Pár év előtt már bemutatta egy színpadi játékát a Vígszínház, de alig ért meg néhány előadást s én az új drámának, a Szárnyalásnak sem jósoltam több sikert. Nem volt őszinte ez a darab, az alakjai szenvedélytelen Übermenschek, akiknek sejtelmük sincs az élet forró lüktetéséről. Azáltal, hogy különleges és „nem mindennapi“ akart lenni, önmagához lett hűtelen

Lacházy. A csipkedinomságú, muzsikáló versek költője hideg és egyoldalú pszichológussá lett ebben a darabban s amíg olvastam, — akár a holdvilág egy hűvös márciusi estén — gyönyörködtetett, de nem tudott fölmelegíteni.

Lacházy azonban sokat várt ettől a darabjától: nagy erkölcsi sikert és (nem utolsó sorban) megfelelő anyagi sikert is. Sokat költöttek, fényűzően éltek, Blanka épúgy vezette be az uránál, ahogy otthon volt. Lacházy rengeteget dolgozott, olyankor is, mikor hiányzott a kellő inspiráció s ez bizony a munkáin is meglátszott. Anyagi gondokkal küzdött.

Egyszer, hogy nagyon sápadtan és kimerülten ült az íróasztalánál, megkérdeztem:

—Mi bajod, Pál? Fáradtak látszol.

—Eltaláltad, kicsikém, fáradt vagyok. Nem a munka merít ki, hanem a kényszer, hogy dolgoznom kell. Munkám tömege kizárja az élvezetet, amit a munka okoz. Dolgoznom kell! *Kell!* Még ha az agyvelőm utolsó cseppjét szipolyozom is ki.

—Miért is vállalsz annyiféle kötelezettséget!

—Naiv gyerek! Miért? Mert kell a pénz. Erre kell, arra kell, mit tudom én, mire kell. Kell. Ha ez így tart, két esztendő alatt kiírom magamat.

—Hogy mondhatsz ilyet! — vigasztaltam. — Gondolataid szebbek, frissebbek mint valaha, és biztosan hiszem, hogy a premieren hallatlan sikered lesz.

Lacházy elhitte e jóindulatú hazugságot és rögtön felvillanyozódott:

— Erre én is számítok, örülök, hogy bízol bennem! — mondotta és hálás tekintete oly bársonyos melegséggel pihent rajtam, hogy jónak láttam — kimenni a szobából.

A keztyűmet azonban otffelejtettem s hogy visszafordultam érte, önkéntelenül megálltam az ajtó előtt. Blanka hangját hallottam, amint kétszer is kimondta a nevemet. Majd Lacházy kérdezte:

— Meddig lesz még nálunk Ilda?

— Meghívtam, hogy maradjon itt, amíg a mama hazajön — válaszolt Blanka. — Van valami kifogásod ellene?

— Jobban szeretném, ha kevesebbet járna hozzánk.

— Különös! Azelőtt nagyon kedvelted Ildikót.

— Épen azért! — vágta rá Lacházy gyorsan és meggondolatlanul, de Blanka csak nevetett:

— Pali, hogy te milyen logikátlan vagy! De mond csak, fiacskám, biztosan tudod már, hogy mikor lesz a Szárnyalás premierje?

— Három hét múlva. De különben minek köszönhetem ezt a szokatlan érdeklődést szerény munkásságom iránt?

— Tudod, Palikám, hogy a szabónők milyen anyagok s legalább egy héttel közelebb eső terminust kell mondanom, ha azt akarom, hogy a ruhám elkészüljön.

— A ruhád? — kérdezte élesen Lacházy.

— Szóval megint ruha.

— Már megint ruha! — csattant fel Blanka.

— Te igazán különös vagy! Hát nem kell nekem ruha erre az alkalomra!

— Gondolom, hogy nem fogsz ruha nélkül

megjelenni, — ironizált Lacházy — de nem értem, mi szükség van mindjárt egy új toalettre!

Blanka fordított a taktikán és édeskésen szólt:

— Fiacskám édes, szívesen vennéd, ha a premieren azt mondanák: „Na, ennek a Laeházynek a felesége sem könnyít ám az eleganciához“. Nem sokkal inkább fogsz örülni, ha asszonykádat mindenki csodálni és irigyelni fogja?

Lacházy ingerülten közbevágott:

— Blanka, értsük meg egymást. Elég volt már a sok könnyelmű hiúságból. Légy szíves, redukáld végre azokat az igényeket, amelyeket odahaza, elég helytelenül, beléd-neveltek.

Blanka idegesen replikázott:

—Nagyon jól tudom, hogy meddig költezhetünk. Legalább is olyan jól, mint te.

—És legalább is olyan rosszul vagy informálva, mint az otthoni állapotok felől voltál.

— Ezt sokkal többször emlegeted, mintsem szükséges volna — disputált Blanka, — Pedig hidd el, magam is visszasírom azokat az időket, mikor a mamánál...

Remegve álltam az ajtó előtt. Kezem a kilincsen és nem mertem benyitni.

Hát így vagyunk? Most már nem „aranyos“ és nem „szívecském“?

Az örök szerelem vájjon mennyi időre szól?

Ebben a pillanatban megutáltam az egész lírai svindlit, sarkonfordultam, de még mikor az előszobában öltözködtem, egyre hallottam a magas tenorban folytatott eszmecszerét.

—Hahaha! — hangzott Lacházy gúnyos nevetése. — Ha minden asszony, aki a „hazamegyek a mamához“ című szólám különböző variációit már odavágta, ezt tényleg meg is tette volna, a pesti utcákon csupa elhagyott férj szaladgálna.

—Gyönyörű körmondat volt. Már vége? Kár! Szeretem a nagy írók magasröptű szellemét csodálni.

—Én meg egyenesen imádom a maliciózus asszonyokat. Mi megértjük egymást!

—Én nem változtam, — szólt gőgösen Blanka — ha tudtad, hogy nem értjük egymást, miért vettél el?

—Hála Istennek! — csattant fel Lacházy. — Csakhogy itt vagyunk már. Három hónapja nincs egy nap, hogy oda ne vetnéd: Miért vettél el? Miért vettél el? Nem mondanád, hogy valósággal leereszkdétél, mikor a feleségem lettél!

—Bizonyos, hogy sokkal előnyösebb házasságot is köthettem volna!

—Szegény kis áldozat!

—Apám társadalmi állását tekintve és a családom...

—Kitűnő! — nevetett Lacházy. — Anyád: az ősnemesi család sarja és apád a „tanácsos úr“, akinek az adósságait a mindennapi kenyérért robotoló lánya fizeti. Kitűnő!

Nem hallgattam tovább. Elmentem, valami nagyon nyomasztó, lehangoló érzéssel a szívemben.

Máskor meg nagyon jóba voltak. Ha Lacházy a hintaszékbe ült, Blanka *rögtön* melléje kuporodott, nevetgéltek, kéthetes házások módjára bolondoztak és nem gondoltak

arra, hogy a boldogság nem kirakatba való cikk.

... Barátaim közül Éber Ernő volt az egyetlen, aki kitartott mellettem. Pedig a családjá nem szívesen látta ezt a nagy ragaszkodást. Amíg gazdagok voltunk, Tarnainé el volt ragadtatva ettől a barátságtól, később azonban elhidegült tőlem s a pletyka — ez az elsőrendű hírszolgálat — megmondta, hogy Ernőt félti: egy szegény lánnyal való házassággal még tönkretethetné a karrierjét.

Nem volt távoleső dolog Ernő nősülésére gondolni. Kitűnően doktorizált és Tarnai támogatásával a legjobb kilátások mellett kezdte meg rendelését. Az én fejemben is megfordult nem egyszer Ernő házasságának eszméje, hanem ő sokkal tartózkodóbb volt, semhogy érzelmi ügyeibe belátni engedett volna.

Egyszer azonban ő fordult ezzel a kérdéssel hozzám:

— Mondja, Ilda, miért nem megy maga férjhez?

Félvállról feleltem:

—Köszönöm kérdését, jól érzem magam így is!

—Egészségére kívánom! Ám én szívesebben látnám, ha férjhez menne. Magának is használna, Lacháznak is.

—Lacháznak?' — csodálkoztam. — Menyiben érintené az én házasságom Lacházyt?

—Nagyon érzékenyen érintené. Ha eddig nem tudta, most megsúgom magának. Hiszen csak rá kell nézni Lacházyra, mikor magával vagy magáról beszél, hogy az ember tisztában legyen az érzelmeivel.

—Pályatévészett, szerencsétlen ember! — csúfolódtam. — Hát maga gondolatolvasó?

—Ne gúnyolódjék. Komoly a dolog. Képzelse el, milyen gyönyörű verseket írna Lacii ázy, ha hirtelen valami nagy veszteség, valami súlyos lelki bánat érné. Most emóieiótlan, nyugodt életet él s ez meg is látszik a Szárnyaláson. Nem hiszem, hogy sokszor adják. Új színek kellenének a lírájába, valami heves lángolás... Nem is szólva arról, hogy milyen jól jövedelmezne neki egy ilyen akut boldogtalanság!

—Miattam lenne boldogtalan Lacházy?

—Vannak dolgok, amiket csak akkor értékelünk igazán, mikor már elvesztettük őket. — És mosolyogva tette hozzá: — A magyar irodalom felvirágoztatása érdekében kérem: menjen férjhez!

—Ha mennék is: kihez?

—Hozzám — felelte Ernő egyszerűen.

—Tréfál.

—Sohasem beszéltem ilyen komolyan. Szeretem magát, mindig is nagyon szerettem.

—Tudom és erről nem is kell beszélni. Mondjon inkább valami szépet.

—Bathó Ilda. Ennél szebb most hamarosan nem jut az eszembe. Pedig sokat szeretnék mondani magának.

—Hallgatom.

—Igen: bedugja a fejét a hímzórámája meg a sok selyme közé, a füle se látszik ki belőle.

Egy gyönyörű gobelinképet csináltam akkor esténkint. Ófrancia minta után tervez-

tem s Blankának szántam névnapj ajándékul.

—Adja már ide a kezét — sürgetett Ernő.

—Tessék, — mondtam odanyújtva a balkezemet, míg a jobbal tovább dolgoztam — milyen jó, hogy van az embernek egy felesleges keze is.

— Amelyikkel — varrni lehet, úgy-e?

Abban az időben olyan kevés embernél találkoztam gyöngédséggel, hogy ha valaki kedves volt hozzám, külön meg szoktam köszönni. A lelkem megtelt szokatlan melegséggel Éber Ernő iránt, félretettem a munkámat és hálásan rámosolyogva szóltam:

—No, jól van hát, de most aztán meséljen valamit, kis doktor — és cigarettával kínáltam meg. — Rágyújt?

—Legfeljebb egy nótára.

—E merénylet ellen azonban hevesen tiltakoztam.

—Boldog most? — kérdeztem aztán.

—Hogyne, hiszen maga mellettem van.

—Mi lelte? — pattantam fel tréfás ijedtséggel. — Az imént még semmi baja se volt. Csak nem fog nekem udvarolni!

—Isten ments! — kiáltott Ernő leplezetlen őszinteséggel.

—Az más. Tudja, úgy gondoltam, hogy az új orvost boldogsággal tölti el a jövő gyönyörű perspektívája.

—Ez magától is függ, Ilda — szólt hirtelen komolysággal. — Szeretném magát elhelyezve látni, szeretném az embereket, vagy legalább azt a kis kört, amelyben élek, olyan-nak tudni, mint maga. Ez az élet nem magának való, kis barátnóm, ez megőrli, időelött

elhervasztja varázsos ifjúságát. Legyein a feleségem.

—Tudom, hogy szeretett, — mondtam csöndesen — de akkor gondtalan, játékos gyerek voltam. Nézze: homlokomra már nem egy barázdát vont a bánat. Én csupa szomorúságot vinnék a maga házába.

—Szerető kézzel elsimítanám a redőket. Fáradt lelkét elringatnám...

—Megdermedt már a lelkem.

— Fölengedne a karjaim közt.

Ránéztem Éber Ernőre és egy pillanat alatt ezer dolgot gondoltam végig. Nem valami hódító külsejű fiú, de nagyon jó, nagyon jellemes, talán ő az utolsó Jókai-regényhős Budapesten. Az ő felesége mindig nyugodtan alhat. Hozzámennek... Megbosszulum magam Lacházyn az elrontott életemért. Akkor aztán nemcsak ő sétálna büszkén és boldogan a párjával. Hivalkodva karolna belém is egy meleg férfikar s ha szembetalálkozunk, gőgös, kurta biccentéssel fogadom a köszönését. Megbosszulum magam!...

—Micsoda badarság! — intettem le rögtön magamat. — Csak a magam életét rontanám el, ha apró gondjaim és nagy tervek, gyerekek és az egész sorsom közös volna valakivel, aki ebből a szempontból véve nem több nekem, sőt époly idegen, mint akárki más. Csak a magam életét rontanám el...

—Mit válaszol nekem? — kérdezte Ernő hosszú szünet után.

Alig mondhattam el, hogy ilyen komoly dologban nem dönthetek az édesanyám megkérdezése nélkül, a mama pedig csak két nap múlva érkezik haza, mondom, alig mond-

hattam ezt meg, jött Lacházy és Ernő erre menni készült.

Lacházy nem is tartóztatta s miközben kikísérte, csak úgy udvariasságból mondta:

— Régen nem láttam, doktor úr.

— Örüljön neki! — válaszolta Ernő, aki-
nek az előző negyedóra súlyos komolyságát
sürgősen ellensúlyozni kellett egy kis tré-
fával.

Csak rá kellett néznem Lacházyra s már tudtam, hogy nagyon izgatott kedélyállapotban van. Mióta a Szárnyalás olyan csúnyán megbukott, — (alig volt lap, amely csak a szokásos kegyelemkritikát is megadta volna) — állandóan borongós és ingerlékeny hangulatban járt-kelt. Blanka is szeszélyesebb volt, mint valaha, az összetűzések napirenden voltak s épen aznap hallottam, amint Lacházy idegesen rászólt Blankára:

— Menj orvoshoz, hiszen már nem lehet téged elviselni!

Blanka később csakugyan felöltözött és elment Tárnáihoz.

... Engem már alig pár nap választott el attól az időtől, mikor megkapom a diplomát s Tarnai tanár, akinek elsőrangú összekötetései voltak, beprotégált a berlini Kaiser Wilhelm-szanatóriumba. Lehet, hogy a felesége, aki biztosan szerette volna, ha mért-földek választanak el Ernőtől, lehet, hogy a felesége sugallta neki, de Tárnáinak az volt a véleménye, hogy alapos ismereteket csak külföldön lehet szerezni. Nekem tetszett ez az eszme s kiszámítottam, hány nap lesz még addig, mikor hosszú időre elhagyom Pestet,

Lacházyt és minden mást, ami csak fájó emléket jelent számomra.

Akkor még nem tudtam, hogy akárhová is megy az ember, a szívét mindenütt magával viszi.

... Mikor Lacházy visszajött, megállt az ajtóban.

—Jó napot, Ilda! Hát már kezét sem adsz?

—Dehogyanem! — feleltem, megszorítva a kezét. — Szívesen.

—Éber nálad volt? Mit akart?

—Feljött beszélgetni és közben ő is a kezemet akarta.

—Mit mondasz? — kérdezte Lacházy meglepetve.

—Éber Ernő megkérte a kezemet. Ez világos. Nemde?

—Nagyon is világos.

Cigarettára gyújtott és fel-alá járt a szobában, majd megállt előttem, merően rám nézett és ingerülten szólt:

—Nem is tudtam, hogy ilyen viszony van köztetek.

Nyíltan álltam a tekintetét.

—Viszony? Semmilyen viszony sincs közöttünk.

—Szereted? — kérdezte látszólag közömbösen.

—Igen.

—A felesége leszel?

—Nem.

—Nem? — Felsóhajtott és ez a sóhaj lehetett a megkönnyebbülése is.

—Miért nézel rám olyan különösen, Pál? — kérdeztem szorongva.

A hangja tompán csengett, mikor felelt:

— Most épen olyan vagy, mint Blanka volt néhány év előtt.

—Blanka szép volt. Most is az.

—Te is szép vagy, Ilda. Valami különös van benned: a hűvös nyugalmad, a hangod hulláma, a hidegnézésű sötét szemed. Pedig az élet csakúgy árad belőled. Miért a bánatod? Miért a tartózkodó szomorúságod? Apádat régen elsirattad, gondokkal küzdesz, tudom, de néha olyan kétségbeesetten elmélyedt vagy. Miről gondolkozol?

—Ne beszéljünk erről. Ernő beszéde is tűnődésbe ejtett ma. Fáradt vagyok.

—Csodálom a titokzatos, méla nyugalmadat, amellyel mindent magadba zársz. Szeretnék segíteni neked. Megosztani gondjaidat.

—Lacházy sosem beszélt még ennyi bensőséggel hozzám. Jól esett és félttem is tőle egyszerre.

—Köszönöm, Pál, te nagyon kedves vagy, de lásd: én azt hiszem, csak örömeinket lehet megosztani. Bajunkban ritkán lelünk megértést, többnyire csak szánakozást.

—Nem vagyok én a te igaz barátod!? — kérdezte sértődötten.

—Az vagy, — feleltem nyugodtan — az vagy, de nem több annál.

—Felálltam, összepakoltam a munkámat, felöltöztem és indultam hazafelé. Lacházy szótlanul kísért le a lépcsőn, nem mondtam, hogy tartson velem, a kapu előtt némán kezetszorítottunk s elváltunk. Ám a szeme pillantása, kézszorításának ereje és melegsége megmondta nekem, hogy Eber Ernőnek igaza van: „Vannak dolgok, amiket csak akkor

tudunk értékelni, ha elvesztettük“. Íme: Lac-házyban, aki — legalább én úgy hittem — évekig élt mellettem, anélkül hogy megkívánt volna, arra a gondolatra, hogy esetleg másé is lehetnék, rögtön feltámadt az örök Férfi ádáz és vad féltékenysége.

— Jóéjt kívánok.

CSÜTÖRTÖK ESTE.

Ha egyszer csakugyan kedvet kapsz rá, hogy megírjad az én történetkémet, másképp rendezzed el a fejezetek beosztását. Nem illik a regényt akkor félbeszakítani, mikor a legérdekesebb, s manapság már igazán csak a rendezett tanácsú városok helyi közlönyénél szokásos befejezés, hogy: „A lovag letérdel szíve hölgyének lába elé és epedve rebegi: ... folytatása következik“.

Az én sorsom — a regényhősnő sorsa — azon a napon dőlt el, amelynek a történetét tegnap kezdtem elbeszélni.

Este — mielőtt lefeküdtem volna — rendezgettem az iratokat, amelyek adósságaimra vonatkoztak, összeadtam, kivontam s végül megállapítottam, hogy immár alig pár koronával tartozom. Elsején, ha járandóságomat mindenütt megkapom, ezt is kifizetem s minden kötelezettségemnek eleget téve, gondtalanul utazhatom Berlinbe.

Édesapámra gondoltam, az ő kiengesztelt emlékére s a szívem megtelt édes szomorúsággal. Talán, több is volt benne már az édesség, mint a szomorúság... Holnapután megjön az anyám, aztán áthurcolkodik Blan-

káékhoz, ott fog lakni, míg távol leszek. Én pedig elutazom. Milyen jó is, hogy elmegyek és milyen jó, hogy így elvégeztem szépen, csöndesen, nyugodtan mindent...

Kurta, éles csöngetés riasztott fel. Ajtót nyitottam. Lacházy jött.

— Azt hittem, sétálni mentél. Hol jársz erre? — kérdeztem.

— Hozzád jöttem — felelte, majd hirtelen hozzátette: — Remélem, nem zavarlak.

— Világért se! — mondtam nyugodtan. — Egyedül vagyok. Foglalj helyet.

— De Lacházy nem ült le. Megállt előttem és sokáig hallgatott.

— Tudod mért jöttem? — kérdezte végre.

— Majd megmondod — feleltem közömbösen.

— Arra akarlak megkérni, hogy ne menj el.

— Szóval, mégis csak helyesebbnek tartod, ha férjhez megyek.

Megint sokáig hallgatott, majd tompán és kurtán felelt:

— Nem.

— Nem? Hát ezt sem, azt sem? Bocsáss meg, Pál, nem értelek.

Lacházy hirtelen hevesen kitört:

— De érts meg! Azt akarom, hogy megértsél! Nem tudok, nem merek arra gondolni, hogy ne lássalak és arra sem, hogy elveszítselek... Szemeid szelíd nézése, finom hajlása bársonyos nyakadnak, oh minden, minden... mind másé legyen? Miért? Mert jön egy fess nyakkendő, vagy egy csinos frizura! — tette hozzá mérhetetlen gúnnyal, majd újra fellobbanva folytatta:

—Ilda, ha te másnak leszel a felesége, én ...én megölöm, aki hozzádnyúl, mert te az enyém...

—Megőrültéll!

—... te csak az enyém vagy és másé nem lehetsz!

—Az utolsó szavakat szinte kiáltotta. Fojtó, nehéz csend következett. Aztán mint aki valami nagy tehertől könnyebbült meg, ledobta magát a fotójbe és nyugodtan, halkán beszélni kezdett:

—Elnéztelek tegnap is. Ahogy fehér kezed tévován sétált a zongorán. Olyan voltál, mint szent Cecilia s én úgy éreztem magam, mint gyerekkoromban, mikor még nem ismertem a férfi, érzéseit és szüzi szívvel szerelmes voltam egy nagyon szép és nagyon halovány asszonyba. Tegnap úgy éreztem, hogy te vagy az Égtől nekem rendelve. Tegnap úgy éreztem, te vagy — a feleségem...

—Nem szabad így beszélned, Pál — mondtam csöndesen.

— Ó milyen átkozottul vak voltam: ott voltál mellettem és nem láttalak meg! De most itt vagy, Ilda, most itt vagy és merjed mondani most, most mondd, hogy te nem érzed ezt a mindent felforgató vágyat, hogy te nem...

Remegve, de nagyon határozottan vágtam közbe:

—Én nem érzek semmit.

—Nem igaz! — kiáltott Lacházy növekvő hévvel. — Szerelmed királyi zálogát őröm, gyönyörű gyémántokat: a könnyeidet, amiket akkor sírtál, mikor jövődő boldogságomról beszéltem neked. Mikor még szabad

voltam és te seom tudtad, bolond kis gyerek, nem tudtad, hogy az életedben milyen sok lesz a megalkuvás...

Hirtelen elzékenyülve kérdezte:

— Sírtál akkor?

Szomorúan ingattam a fejemet:

— Ne említsük az elmúlt dolgokat.

De ő türelmetlenül sürgetett:

— Szeretnél!

— Szerettelek. De én ezt már mind olyan szépen, olyan csendesen elvégeztem magamban. Magammal. Nem tudtam, hogy te is szenvedsz, de fáj nekem, ha így beszélsz. Hagyj meg engem nehezen szerzett nyugalomban.

Lacházy indulatosan kiáltott fel:

— A nyugalmadban? Ki vette el az én nyugalمامat?

Csodálkozó megrebbenéssel kérdeztem:

— Engem vádolsz?

— Téged! Magamat! A sorsot! Mit tudom én! Büszke, zárt ajkad olyan, mint a csukott szirmú rózsza. Férfi csókja sosem éri. Nem perzseli a nap izzó heve: nem hervasztja a meddő, dőre vágy. Fejedelmi gögődben hogy is tudnád, micsoda kín az: csak nézni, nézni...

— Igazságtalan vagy, Pál — csitítottam szelíden.

De ő szinte haraggal támadt rám:

— Olyan vagy, mint egy alvó tó: olyan szép és olyan élettelen.

Erre én is kiestem tartózkodásomból és ajkamról — egyre hevesebben — csak úgy ömlött a szó.

— Úgy? Sejtetted te az én keresztemet? Krisztuskodtam, hogy rózsafüzérnek lássék

a tövískoszorú. Terített asztalt néztem pénz-telen zsebekkel.

—Én is azt tettem.

—Ha nem láttál, megnyugodtál. Megölel-
ted a feleségedet és pihenni tértél a hitvesi
nyoszolyába. De azt tudod-e vájjon, hogy
milyen józan, milyen hűvös az ágy, amelybe
forró szívvel fekszünk szegény, szomorú, sze-
relmes lányok... Néha megtörtént, hogy a
hajnali álom tündérműjében együtt voltam
veled... Ilyenkor — reggelre kelve — sze-
gy éltem magam, mint aki akárhogyan mo-
sakszik, mégsem eléggé tiszta...

Észrevettem, hogy messzire mentem s le-
mondó sóhajjal tettem hozzá:

—Most már késő! Most már úgyis minden
késő!

Lacházy kitörő kedvvel kiáltott fel:

—Semmi sem késő, ha ketten egyformán
akarjuk!

—Nem szabad a boldogságot egy másik
boldogság romján felépíteni.

—Hát mert egyszer elhibáztam, így le-
gyen most már az egész életen át?

—Így kell lenni.

—Miért nem lökte meg a sors a kezemet,
mikor a jegygyűrűmet kezembe fogtad, mért
nem adott útmutatást, hogy a te ujjadra

.húzzam¹? Miért van, hogy a mennydörgést
is csak akkor halljuk, mikor a villám már
lesújtott, lesújtott és rombolt?

—Így kellett lenni.

—Ne beszélj így. Te nem mondhatod ezt.
Érzed te is, hogy minden csak halasztása a
végzetnek, amely egy napon úgyis múlha-

tatlanul, kikerülhetetlenül egymáshoz vezet bennünket! Érzed?

És a kézcsuklómat úgy megszorította, hogy szinte fájt.

— Érzem, — dadogtam könnyes szemmel — de gondolj Blankára...

Lacházy arca fakóra vált. A szemei elmeredtek. Nehéz sóhajjal, kimerülten a fotójbe roskadt.

— Így nem lehet élni!

Néhány pillanatig beszédes, nagy, nehéz csend volt s én leszámoltam magammal.

Lassú mozdulattal Lacházy mellé léptem s szelíden simogattam lehajtott barna fejét. Aztán halkán, remegő hangon mondtam neki:

— Szegény Pál... Nem szabad senkit boldogtalanná tennünk. Lásd: én utálok a francia regényeket, melyekben a hősnő három fátyollal rejtegetett arccal és semmivel sem rejtegetett érzékiséggel surran be a mellékutcai kiskapun, de ha te azt hiszed, hogy mi... nem mehetünk így el egymás mellett, ha te úgy gondolod, hogy...: nem nem nélkülözhetsz az életedből — én nem szabok határt boldogságnak.

Lacházy felpattant és meglepett érdeklődéssel nézett rám:

— Te, Ilda? Te?

Nagyon melegen kérdeztem:

— Úgy-e nem vagyok rossz? Úgy-e az a rossz, aki mások életét teszi tönkre. Én — inkább — a magamét.

Lacházy ellágyult:

— Nem, ezt nem fogadhatom el tőled.

És máris határozott:

— Nem. Enyém vagy! Viszlek! Berlinbe! Ahová akarod! Holnap indulunk! A magunk boldog, fészkében várjuk meg, amíg a vihar elcsendesül.

Bennem feltámadt a józanság utolsó szikrája:

— De Pál, mindenre kérlek...

Hanem, akkor már a karjaiba szorított:

—Nincs olyan hatalom, amely elválaszson tőled!

—Pál, édes Pál — és mondani akartam: „Nem, nem lehet!“, de ajkamon dadogássá gyengült a szó, karom, mellyel elhárítani akartam, lelankadt s mintha nagyon megszüről jött volna a hang, még hallottam:

—Mit bánom most, ha össze is dül ez az egész világ!

Úgy tűnt fel, mintha végtelen messzeségből jött volna a szó, pedig ajkaink akkor már nagyon közel voltak...

Azon az éjjelen valaki nagyon keveset ault s a lány, egy ilyen álmatlan éjszakán, annyi sok mindent összeálmodik:

Vitakoztam magammal:

—Van jogom a boldogsághoz?

—Van.

—A más bánata árán is?

A felelet ingadozó volt:

—Talán igen, talán nem.

—És mégis boldog akarsz lenni?

—Akarok.

—Nézd testvéred könyeit.

—Látom.

—Nézd anyád szégyenét.

—Látom.

—És mégis?

—És mégis. A magam életét akarom élni.

—Eddig nem azt élted?

—Nem. Eddig másoknak éltem. Másokért. Mért épen én?! Mindig csak én! Az egy- napos féregnek joga van az életéhez. Nekem nincs?

—Nem szabad!

—Nincs többé nemszabad. Fellázdattam!

—Mi adja az erőt ehhez a nagy forradalomhoz? Mi az, ami erősebb a jellemnél, az erkölcsnél, a lelkiismeretnél? Mi az, ami több az erénynél?

— A szerelem.

Ne ne vess ki érte. Valahol olvastam azt a frázist, hogy az igazi szerelem nem ismer akadályt. Hittem benne, és színes, fantasztikus tervezgetések közt aludtam el.

De az izgalmas, forrongó éjszakára józan, világos reggel virradt.

Lankadó, erőtlén kézzel simítottam végig a homlokomat. Már akkor vége volt az édes kábulatnak, valami hűvös, elriasztó hangulat tolakodott hozzám. Szorongó sejtéssel megéreztem, hogy tegnap az életem legnagyobb tévedését követtem el, egyetlen tévedését, amelyet elfelejteni vagy helyrehozni nem lehet most már sohasem.

— Nem. Nem engedem át magam a kétségeknek — lázadoztam. — Nem gondolkozni, nem fejtegetni semmit. Élni! Élni ezzel az egyetlen alkalommal, mely a boldogságot kínálja. Ha elszalasztom, az Isten sem adja vissza többé.

Lázás gyorsasággal csomagolni kezdtem. Rendetlenül hánytam be a bőröndbe a finom

és máskor annyira gondozott holmikat. Csak sietni, sietni!...

Hirtelen csengetés hallatszott.

Nem mentem ajtót nyitni. Nem vagyok itthon.

De a csengő újra és még türelmetlenebbül berregett.

Blanka állt az ajtó előtt.

Jókedvű volt, élénk, az arca sugárzott.

— Milyen jó, hogy itthon talállak. Hallatlan nagy újság van!

Alig tudtam leplezni felindulásomat:

— Mi történt?

— Nem is tudom, hogy mondjam el neKed. Mostanában nagyon ideges vagyok, tudod, tegnap sem éreztem jól magam s hogy felmentem Tarnaihoz...

Szégyenlős mosollyal a nyakamba borult, úgy súgta:

— Képzeld, Ilda: gyermekem lesz.

Nálam az öröm és meglepetés érzése volt az első:

— Micsoda boldogság!

De hirtelen — mint a villám — sújtott le rám a valóság kijózanító tudata. Minden erőmre szükségem volt, hogy uralkodni tudjak magamon.

— És Pál? Mit szól hozzá ő? — dadogtam.

— Blanka nem vette észre a hangom veszedelmes remegését, vidám volt és bőbeszédű.

— Képzelheted! Boldog! Én is az vagyok! Úgy-e veled bizalmasan beszélhetek? Tudod köztem és Pali közt mindig hiányzott valami és egyre nagyobb lett az űr. Most úgy érzem: rendbejött minden. A gyermek betölti a távolságot. Te nem is értheted meg

ezt. Máról holnapra megváltozik bennünk minden.

Álomlátó szemmel ismételtém:

— Máról holnapra megváltozik bennünk minden... minden...

Blanka valósággal ujjongott:

— Felfogni sem tudod, micsoda boldogság anyának lenni.

A szemem megtelt könnyekkel, míg elgondoltam:

— Micsoda boldogság: a szeretett férfi, gyermekének anyjává lenni.

Blanka meglepetve nézett rám:

— Miért szomorodtál el?

— Apára gondoltam. Ha megérhette volna...

Gondolatainkba mélyedve hallgattunk mind a ketten. A csendet újabb csengetés zavarta meg.

Lacházy jött. Nagyon elfogódott volt. Mikor Blankát meglátta, elsápadt. Én elkaptam róla tekintetemet s tűnődtem, mit is kellene most mondani. Blanka akkor már megszólalt:

— Elkéstél, Pali. Már elbeszéltem Ildának a nagy újságot és ő szívből örül a mi boldogságunknak. Úgy-e, kicsikém?

Erőt vettem magamon és Lacházyra nézve mondtam:

— Szívből örülök boldogságotoknak.

Ebben a pillanatban Blanka meglátta a bőrdöket.

— Te máris csomagolsz? Hova készülsz?

Lacházy szinte kövémeredten állt, én azonban nyílt tekintettel feleltem:

— Elutazom, hazahozom a mamát.

A hangsúlyban benne volt Lacházy számára a megbocsátás és a lemondás.

— Milyen kedves, milyen jó is vagy te. Lám, én egészen megfeledkeztem a mamáról. Adj tintát, papírost, mindjárt írok is neki és te elviszed a leveletem. Úgy-e?

Odaadtam az íróasztalom kulcsát. Blanka kiment s én egyedül maradtam Lacházyval.

Jóidég nem tudott megszólalni, csak az ajkát harapdálta. Én lehajtott fejjel álltam az ablaknál.

— Ilda, megbocsátasz nekem?

— Nincs mit megbocsátanom. Nem vétetél ellenem.

— És nincsen hozzám más szavad?

— Nem lehet többé.

— Közelebb lépett hozzám s sóhajtva súgta:

— Szegény Ilda...

— Tegnap én mondtam neked: szegény Pál. Ma te mondod nekem: szegény Ilda.

— Neheztelsz rám?

— Hogyan gondolhatod? De most már nem mondhatok neked mást, csak hogy csatlakozz minden érzéssel a feleségedhez.

— Gyáván mondjak le rólad?

— Erőslelkű embereké a lemondás. A gyávák és kicsinyek megalkusznak.

— Hát nem szabad boldognak lennem? — tört ki indulatosan.

— Ne hívd ki magad ellen a sorsot, — csitítottam — életed zenitjén állasz, fiatal vagy, egészséges és erős. Van gyönyörű, ifjú feleséged és gyermeked lesz, aki megcirógat apró kacsóival és egy napon azt mondja neked: „Apám“.

Lacházy szeme felragyogott, amint ismételte:

—„Apám“...

—Elkészve jöttem én az életedbe. Együnk se tehet róla.

—Lacházy felkapta a fejét. Lélekelbátó szemmel nézett rám.

—Nagyon nehéz lesz téged elfeledni.

—Nem is fogsz elfeledni. Légy boldog Blankával s én majd a te családi tűzhelyednél fogok időnkint melegedni.

—Szeretni fogsz minket?

—Nagyon. És nem gondolunk semmi másra.

—De veled, kedves, mi lesz veled?

—Velem? — kérdeztem könnyedén. — Tudod, hogy kevés hajlamom van a boldogtalanságra. Magad mondtad, hogy alvó tó vagyok. Elsimultak a felkavart hullámok, a felhők tovaszállnak. A tó tovább alszik.

—Nem igaz! Komédiázol!

—Csitt! A gyermek egyik kezével az anyja kezét fogja, a másikkal a tiédet. Most már mindennek vége.

Az ajtóban Blanka jelent meg, mosolyogva intett az urának:

— Mehetünk.

Megcsókolt, jó utat kívánt és kisuhogott. Lacházy, míg kezét szorított velem, halkán mondta:

— Ilda, mindenkor kész szolgád vagyok.

Aztán elmentek...

Aztán sírhattam.

Hazahoztam az anyámat s mikor elkészültünk a költözködéssel, becsomagoltam mindenemet, a diplomámat is és kimentem Ber-

linbe — egyedül. Onnan írtam Éber Ernőnek, hogy ne várjon rám, mert nem leszek a felesége. Keressen kárptólást és igyekezzon feledni. Hiszem, hogy hamarosan sikerülni fog, mert — hogy saját szavaival éljek — „alte Liebe rostet, wenn man neue kostet“.

Látom, álmos vagy már. Vizszontlátásra holnap.

PÉNTEK ESTE.

—Érdekel, ami még ezután történt?

Kezetben keserves napok virradtak rám a berlini Kaiser Wilhelm-szanatóriumban. Eleinte azon gondolkoztam: nem jobb volna-e egy mozdulattal eloltani az életem gyertyáját, mint engedni hogy elhalványodva, meg-meglobbanva, lassan és kínoosan égjen a csonkig. De a viruló egészségem, a fiatalságnak ez a csodálatos regeneráló ereje, hevesen tiltakozott:

— Képtelenség! Hallatlan igazságtalanság volna, ha pompás ifjú testemet ledugnák a hideg, fekete földbe. Jön a havas, csikorgó tél, mikor az utak hermelinjén víg szánkó csilingel s jólfütött szobákban forr a csillogó szamovár... Jön a tavasz, andalgó szerelmespárokkal az erdő zsendülő fűvén... Képtelenség, hogy legyen még tikkadt nyár, ábrándos csónakázással a lomhán kigyózó Dunán, hogy elhozza a méla ősz hamvas, friss gyümölcsseit, mikor az én szépségre szomjas két szemem immár örökre megvakult ... Képtelenség!

Megtanultam becsülni az élet apró örömeit és lassacskán visszatért a régi ár-apályba minden.

A szanatórium igazgatója, nagyhírű öreg orvostanár, elolvasta az ajánlóleveletem és megdicsérte rózsás arcszínemet:

— No lám, — mosolygott nyájasan — hát nemcsak Arany János fantáziájában ilyenek a magyar nők?

Azontúl is, valahányszor találkoztunk, mindig volt egy kedves megjegyzése, egy finom bókja számomra, a kollégáim is kedveltek, a pácienseim is és csakhamar minden embert ismertem a szanatóriumban.

Néhány hónap elmúltával egészen otthonosan éreztem magam Berlinben s a gonolataim, ezek a csapongó szárnyú, nyugtalan madarak, egyre kevesebben repkedtek Budapest felé. Édesanyámnak gyakran írtam s néha Blankától is kaptam egy-egy levelet. Boldog volt, derűs, elégedett. Gyakran elküldte azokat a lapokat, amelyekbe Lacházy írt: a karcsú, hűvös szonettek költője most mélyen zengő fájdalmas húrokat szólaltatott meg és tudtam, hogy engem illetnek e dalok, mintegy kiengesztelésül a múltért.

Blanka örvendezve újságolta, hogy az ura írásait mennyire felkapta a közönség és a ami ennél többet jelent — a kiadók. Új könyvéért mesés összeget fizetnek. Blankát ez kielégítette. Blanka nem volt féltékeny a múzsára, aki pompás dalokra ihlette az urát. Nem tudom, azért-e, mert finom tapintattal megérezte, hogy a nagy költő feleségének nem illik kicsinyeskedni, vagy pedig egy-

szerúen csak azért, mert a dolog nem is volt túlságosan fontos előtte.

Februárban megérkezett a kis jövevény. Blanka levelei elmaradtak. A lapokból is hiányoztak ezidőtájt Lacházy epedő versei. Édesanyám tudatta, hogy a kis unoka valószínű vasgyúró, azután sokáig nem hallottam róluk semmit.

Először nagyon hiányoztak a levelek. Sokszor álltam azon a ponton, hogy írok Lacháznak; este, elalvás előtt, az ágyban fekvve, számtalanszor elgondoltam: megírom neki, hogy hiszen mi nem haragszunk egymásra s én úgy szeretnék felőle hallani. A hamu alatt lappangó parázs még fel-fellobbant és akárhogy kezdtem, a szó végül mégis könnyes, forró vallomásokba fordult. így nem írhatok neki, nem szabad így írnom, kedves, de közömbös rokoni hangon pedig vele beszélni nem tudok sohasem.

Mondom, eleinte nagyon hiányoztak a hazai levelek, de aztán megszoktam ezt is s a gondolatom madarai már csak szelíd postagalambokként repültek akkoriban Budapest felé.

Lassankint kitavaszkodott.

A szanatóriumba új betegek érkeztek. A legsúlyosabb eset egy berlini ügyvédé volt, akit autókiránduláson ért nagy baleset. Csak hosszas gyógykezelés után értünk el nála annyi eredményt, hogy szép, enyhe napokon mankóra támaszkodva végigbicegphetett a park fehérkavicsos utain. Komoly, szűkszavú, nagyon tartózkodó ember volt. Nyílt, magas homlokát gyakran elnéztem: vájjon mit takar? vájjon mit akar? Érdekelt en-

gem ez a zárkózott ember, szárnyaló gondolatai és bicegő lába, hidegnézésű kék szeme és rajongó lelke: ez a különös és nyugtalanító összetétel. Mert lassankint — hogy jobban megismerkedtünk — rájöttem, hogy kimért udvariassága mögött túlfommodott lélek rejtőzik.

Aztán a lába egészen meggyógyult, elmúlt április, el május, de dr. Werner még mindig ott volt a Kaiser Wilhelm-szanatóriumban.

Egy ragyogóan napfényes délután sétára indultam — szabadnapom volt — s már keztyüsen, kalaposán, befordultam a társalgóba. Ilyen időtájt szoktak megjönni a lapok, nézzük csak meg a pesti újságokat, hátha van bennük valami érdekes hír. És amíg a folyóiratok megzörrentek ujjaim közt, egyszerre mondhatatlan vágyódással gondoltam el: csak olvasnám egy szerelmes szonett fölött Lacházy nevét.

De csalódottam kellett félretennem a lapokat s megint csak magamat korholtam:

— Ostoba érzelmősség! Mi dolgod van most már veled? Ne gondolj rá, ahogy ő sem gondol rád.

És a lelkem legmélyén képtelen vádakkal illettem:

— Csak játék voltam neki. Egynapos kaland!

Pedig magam is éreztem, hogy igazságatlan vagyok. Mit akarjon tőlem ő, — másnak a férje? Jobb így nekünk. Neki is, nekem is.

Az anyámtól jött aznap levél. Írja, hogy a kislány napról-napra szebben fejlődik. Blanka és Pál kimondhatatlanul boldogok.

Elnehezült szívvel álltam az ablakhoz. Ne

lássák, hogy a szememet elfutotta a könny. De a pajkos májusvégi napsugár épen az arcomba tűzött. Nem tudtam olvasni. Könnyű sóhajjal összehajtottam és eltettem a levelet.

Hogy sütött a nap! Az út homokja gyémántként szikrázott a napfényen s a park csupa nyíló virág.

Mégis szép ez a világ!

Az öregek öblös karosszékekben sütkéreznek. A fiatalok valahol kart-karba öltve járnak a fasorban, vagy elvonulnak suttogni a lombbal borított lugasokba. Gyerekek játszanak az aranyszínű porban. Ha a nagyok eszével gondolkoznának, talán ők is azt mondanák: „Mégis szép ez a világ!”

—Mégis szép ez a világ? — szólalt meg valaki mögöttem. Meglepetve fordultam meg. Werner állt előttem.

—Sétálni indult, doktorkisasszony? Ha megengedi, elkísérem. Tudja, hogy a jövő héten itthagynom a szanatóriumot?

Nem tudtam s most, hogy megtudtam, nem érintett kellemesen. Ezt meg is mondtam neki s ő még aznap megkérte a kezemet.

Nem utasítottam el.

— Miért is utasítanád el? — biztattam magamat. — Akire vársz, ugyan hiába vársz. Múlnak az évek, nem vagy már gyereklány. Ennél különb embert hiába keresnél s az a nyugodt, jóleső biztonság, amit mellette érzel, talán nem ér kevesebbet a szerelemnél.

Tetszett nekem a fölénye, a higgadt, határozott modora. Nagyobbnak éreztem őt magamnál s ez nekünk, nőknek, annyira jól esik.

Hogy történt, hogy nem, — most, hogy rá-

gondolok, szinte képtelenségnek látszik — Lacházyt, a múltat, mindent, ami eddig volt, ezekben a napokban elfelejtettem. Werner pedig azt kérte, hogy lelkemnek nincsen titka előtte és Wilde szavait tartotta jellemzőnek a viszonyunkra: „A nőnek első szerelme és a férfinak utolsó regénye“.

... Mikor otthon megtudták a sorsom fordulását, anyám örvendező levelet írt: az a kívánságuk, hogy látogassunk haza és otthon tartsuk meg az eljegyzést.

Lacházy lapja azon a héten hozott egy verset:

Rózsáidat tarolja más,
amíg pompázik piros vágyad,
ám ha megint a hervadás
s szemed tüze szelídre bágyad,

szívedre — mint hús takaró —
mélán mikor lehull a dér,
amennyi üdvöt takar, — oh
meglásd, még bennem visszatér.

Ha kihal a mámorliget
s egyre sárgábban hull a lombja,
mélyebbre szánt az esték gondja:

várlak, mint örökzöld sziget,
ha élted fáján már az Ősz ül, —
ha a hajunk egymáshoz öszül...

—Szeret!!! Nem felejtett!!! Szeret!!!
— ez volt az első, ujjongó érzésem és a szívemben megmozdult valami, mint mikor szellő mozdul a ligetben s egyszerre rezdül meg fű, fa, virág...

—Ő te hű, te drága! Ő ír így nekem, a fiatal férj. Lemondással, rezignáltan, egy el-

csüggedt, mélabús gesztussal búcsút intve, de szeretettel, fájdalmas szeretettel.

Ám egyszerre hideg borzongott végig rajtam és a szemem elmerevült:

Lacházy — a múltam!

Még aznap este levelet írtam Wernernek:

„Kedves barátom, egy darab őszinteséggel tartozom magának, vagy — ha nem bántja ez a nagyon elhasznált szó — vallomással. Nem maga az első, mást szerettem, mielőtt magát megismertem. Olyan volt ez a szerelem, mint a zsendülő fának első májusi virágbaborulása, olyan volt, mint egy hatalmas, mindent elseprő számum: ki tehet róla, hova sodort ellenállhatatlan ereje két gyöngye, elárvult falevelet... A lány tisztasága nem egy dolgon múlik. Nem vagyok méltatlan arra, hogy feleségének nevezzen. Szánjon engem és legyen megértő! Becsületesebb, ha mindezt most mondom el, mintha később tudja meg. Ha nem tud megbocsátani, csak arra kérem, hogy ne lássuk egymást többé.“

A válasza másnap megérkezett:

„Ellenem nem vétett. Saját maga ellen vétett, drága barátnőm. Mégis azt mondom: ne lássuk egymást többé. Igaza van: vannak, akik nem tesznek ilyen vallomást és romlottabbak százszor, mint maga... Elítélni könnyű az embereket, megérteni nehéz! Jóakaró barátja mégis azt ajánlja, ne gyónjon ily őszintén senkinek többé. Titkát a szerelmes férfi sohasem tudta volna meg, de épen a szerelmes férfi — sohasem tudja megbocsátani.“

Eltelt két hét. Wernert nem láttam. Fásul-

tan, kedvetlenül jártam-keltem a szanatóriumban.

Ez a büntetés. Ez a megalázó kudarc. Ez a büntetés.

Arra gondoltam, hogy haza kellene menni Pestre. Lacházyt elmúlt álomnak véltem, a másikkra pedig — aki ittmarad — otthon semmi sem emlékeztet.

Bejelentettem az igazgató-főorvosnak, hogy ha szerződési évem letelik, megválok a szanatóriumtól.

Még két hónap volt hátra.

Az utolsó hetekben véletlenül találkoztam Wernerrel. Az Operában voltam. Aznap sok dolgom volt s mire a színházba értem, már megkezdődött az előadás. Csendesen a helyemre ültem, igyekezve, hogy senkit se zavarjak s minden figyelmem a színpadon volt.

Hogy a függöny legördült, taps hangzott fel s közvetlen mellettem hozzám szól egy férfihang:

— Érdeklő ez az unalmas D'Albert-opera?

Meglepetve látom, hogy Werner ül mellettem. Zavartan néztem rá s ő gyöngéd mozdulattal lefogta a kezemet.

—Haragszik rám? — kérdezte s a szemecsupa esdeklő könyörgés volt.

—Nem haragszom. Miért haragudnék? — rebegetem. — Maga őszinte volt és igaza van: maga karakter.

—Az ember nem karakter, Ilda, — mondotta nagyon csöndesen — az ember nem karakter, mert érzelmei vannak s ezektől szenved.

A hideg, nyugodt férfiarc fájdalmasan rándult meg.

— Egész este magát néztem, szellemes profilját, hajának hullámos vonalát. Milyen harmonikus magán minden. Egész este magát néztem és gondoltam: Ilyen a bűn? — Akkor a bűnt szeretem.

Másnap — hosszú idők után először — levelet kaptam Blankától. Vastag és súlyos levél volt. Elsiettem vele a park egyik félreeső zugába, amerre senki se járt, ott bontottam ki.

Elsőnek egy fénykép esett ki a borítékból, Blanka kislányának fényképe. Bájos, kedves apróság, a göndör haja meg a szája olyan, mint az anyjáé, de a szeme — két ragyogó fekete gyémánt — a Lacházy szeme.

A levélnek még más melléklete is volt: Lacházy új verseskönyve. Blanka beküldte a kritikákat is, amelyek az ura könyvét dicsérik. Az egyik magasztalja erőteljes lendületét, a másik mély és férfias, zengő líráját. A kötet címe: *Tavaszi requiem*.

Áhítattal olvastam az első sorokat:

„Hűsítő harmat hull sajtó sebemre:
tavaszi mámor méla requiemje...”

Elérzékenyülten lapoztam tovább. Szonettek, dalok, elégia, románc. Hozzám. Rólam.

Mélabús muzsikával sirató gyászéneke az élet örökre elmúlt tündérszép tavaszának: ifjúságnak, szerelemnek...

Tavaszi requiem.

Szólított a kötelesség. Beteglátogatásra kellett mennem. Ám előbb felvittem a ver-

seskönyvet a szobámba és féltő, óvatos gondaldal zártam el a szekrényembe.

Gondolatokba mélyedve mentem le aztán a lépcsőn. Ehhez a szerelemhez legyek én hűtelen? ...

Mire leértem, kész volt bennem az elhatározás. Bementem a főorvoshoz s megkértem, engedje el a hátralévő pár napot. Holnap én már utazni szeretnék. Az öreg úr előbb ellenkezett, de utóbb mégis beleegyezett és másnap — korán reggel — útrakeltem Budapest felé.

Meg Wernertől is elfelejtettem elbúcsúzni.

Az út szinte végtelennek tetszett s a magyar határon csodálatos megilletődés fogott el. Ebben a túlfűtött, izgatott hangulatban alig vártam, hogy Kőbánya apró lámpái előtűnjenek, leemeltem a kézitáskámat és kisettem a folyosóra.

— Vájjon ki jött eléem a vasúthoz?

A pesti perronon Lacházy várt s én hangtalanul dőltem a karjába, míg ő hosszú néma csókkal magához szorított.

Nem szóltunk egymáshoz semmit.

A kocsiban kifelé bámultam, pedig a Homályos ablaküvegen át nem láthattam semmit az ismerős pesti utcákból. Lacházy komoran nézett maga elé.

Otthon anya és Blanka százfélével borultak a nyakamba:

„Hogy vagy? „Jó színben vagy!“ „Elfáradtál-e nagyon?“ „Hát ti, hogy s mint?“ „Nézd a picit, úgy-e édes?“ „No ne sírj, te kis gyönyörű!“ „Tedd le a kalapod!“ — „Jaj, te biztosan alaposan megéheztél!“

És a mama és Blanka egyszerre rohantak a konyhába.

Egyedül maradtam Lacházyval.

Leültem a hintaszékbe, — ő a gyermekére nézett: arcán a boldogság örömfénye sugárzott át. Aztán rámfordította a tekintetét s egyszerre elkomolyodott.

— Bocsáss meg, — szólt merengő, bús mosollyal — bocsáss meg, hogy az előbb — ott künn a pályaudvaron — elfelejtettem időt és távolságot és egy pillanatra megint a magaménak éreztelek.

Szótlanul nyújtottam a kezemet és ő nem emelte ajkához, hanem mélyen, szinte alázatosan meghajolva csókolta meg.

Ez volt a tavaszi requiem utolsó akkordja...

Blanka asztalhoz hívott bennünket. A vacsoránál édesanyám mellett ültem és élénken, vígan társalogtunk egész este.

Ilda elhallgatott. Asztalunkhoz egy pincér lépett.

—A doktorkisasszonyt távirat várja a szobájában. Ideküldjem?

—Ne fáradjon. Későre jár, — fordult hozzám — térjünk pihenőre. Holnap aztán elbeszélem, ami még elmondani való.

Ilda beszéde ma élénkebb volt, mint máskor. Valósággal kíváncsivá tett.

—Ej! Holnap majd megtudom, hogy volt tovább — gondoltam.

És lefeküdtem.

SZOMBAT REGGEL.

Másnap — még ágyban voltam. — a szobalány levelet hozott.

— Bathó kisasszony küldi, A hajnali vónattal elutazott.

Feltörtem a levelet:

„Sürgönyileg hazahívtak. Búcsúzom tőled, kedvesem. A kis regény befejezésével nem akarok adósod maradni.

Íme:

Lacházy híres költő. Tagja a legelső irodalmi társaságoknak. A „Tavaszi requiem“ elvitte hírét-nevét túl az ország határán.

Blanka asszony boldogan osztozik férje népszerűségében. Gyakran öleli szívére a kisleányát, kiben új életörömök forrását találja.

Édesanyámat két éve már hogy eltemetjük.

Éber Ernő magántanár úr csinos vagyonkát operált össze. Régen megnősült. Három gyermeke van.

Werner doktorral többé sosem találkoztam.

És én? A regényhősnő?... Falnál állok, vígan keringőző, forró forगतagában a bálnak.

Egy-két kérőm volt még később is. Aztán ezek is elmaradtak. Most csak orvosi hivatásomnak élek — és belőle egész jól megélek.

Harmincötéves múltam s néha megilletődve, máskor meg kételkedő mosollyal gondolok eltékozolt, szertelen, bús-boldog ifjúságomra ...“